

NGA MAHI

A TE

Hui o te Hahi Maori

O TE

TAKIWA O TAURANGA

I TE PIHOPATANGA O WAIAPU

I TU KI

MAKETU

MAEHE 12, 1900.

Tauranga :

NA TE WIREMU HAPATA I TA KI TE RAUKAHIKATEA

1900.

10/10

11/11

KO NGA INGOA O NGA MEMA O TENEI HUI.

UPOKO : TE PIHOPA O WAIAPU.

NGA MINITA :

REV. RAMEKA HAIMONA.	REV. TAPETA TIMUTIMU.
„ RATEMA TE AWEKOTUKU.	TE MANIHERA.
„ APERAHAMA TAMIHETE.	TE KUTIA.

NGA MANGAI REIMANA :

WI PIAHANA* 	Tauranga.
EREATARA TE RANGIHORU WIREMU TE KEEPA PATAHURI }	... Maketu.
PAORA ENOKA TURUTURU MAIHI }	... Te Puke No. I.
ERUERA KARAKA PUTOROMU NGAMAUNU }	... Te Puke No. II.
HOANI NGAKUKU 	Matata.
ERUERA TE AMOHAU MATENGA TE WAHAROA TE WIRIHANA TAMAKI }	... Rotorua.
TE ROPERE TOHUORANGI TE PAKURU RANAPIA }	... Rotoiti.
TEMUERA TE TOKOAITUA 	Paeroa me Waiotapu.
PENE TE HUKI 	Whakatane.

* Kihai tenei i tae ki te Hui.

HE TUHITUHINGA

I NGA MAHI A TE HUI O TE HAHĪ MAORĪ O TE TAKIWA O TAURANGA
I WHAKAMINEA NEI KI MAKETU I TE 11 O NGA RA O MAEHE 1900.

NO te 11 o nga ra o Maehe i mine ai nga tangata o te Hui me te tangata whenua ki a Tamati Whare karakia, e 31 i tango i te Hapa a te Ariki i puta hoki te kōhi o te ohaohatanga e £2 17s. 4d. mo te perehitanga i nga mahi a te Hui.

No te 12 o Maehe no te 10.30 i te awatea i huihui ai nga tangata o te Hui ki Whakaue ka karangarangatia nga ingoa me te whakao ano enei:—

Minita: G. Maunsell, W. Goodyear, Rameka Haumia, Ratema te Awekotuku, Aperahama Tamihere, Tapeta Timutimu.

Mangai Reimana: Ereatara te Rangihoro, Paora Enoka, Wiremu te Keepa Patahuri, Turuturu Maihi, Eruera Karaka, Matenga te Waharoa, Patoromu Ngamaunu, Eruera te Amohau, Pene te Huki, Te Wirihana Tamati, Te Ropere Tohuorangi, Te Pakuru Ranapia, Temuera Tokoaitua, Hoani Ngakuku.

Katahi ka ki te Pihopa kua tu te Hui, ka timataia hoki e ia te mahi ki te Inoi. Muri iho ka whai-korero te Pihopa ki te Hui.

TE WHAI-KORERO A TE PIHOPA.

E hōa ma, e nga Minita, e nga Mangai o te iwi; Tena koutou!

I maha ai nga raruraru e pa nei ki te tangata, he wareware nona ki tona Kai-hanga, he whakaparahako ki tona Kai-whakaora, ki a Ihu Karaiti. He nanakia nga mahi a te tangata Maori i mua, he pera me nga mahi a nga iwi pakeha i te takiwa o te tino kawaretanga. No te taenga mai o te Rongo-pai o Te Karaiti, no te urunga o te tangata ki roto ki te Hahi a Te Karaiti, katahi ano ka puta te marama ki Aotearoa nei; kua whakapono ra hoki te tangata ki te aroha o te Atua i whakaputaia mai nei i roto i a Te Karaiti; kua kite i te he, i te kino o nga mahi o mua; kua tahuri ki nga mea e akona mai ana e Te Karaiti, me te inoi ano i te Wairua Tapu, e taea ai aua mea e ia te mahi. Katahi ka pai te noho o te tangata, ka kore ai hoki he manukanuka i te mea e naere ana ki tana wahi i hiahia ai.

No muri mai ka puta ke te ahua i nga tau i tupu ai te whawhai a te tangata Maori, a te Pa'keha. Te mutunga o te whawhai, kua waiia ki nga mahi rupahu, he tokomaha hoki i whakawarea e te rewera. Kua nui haere te haurangi waipiro, te moepuku, te puremu, me te ta i noa iho o nga mahi pera. Ka anga ano etahi ki te kimi karakia ma ratou. Ka mahue te Hahi a Te Karaiti; ka kotiti ke tenei ki to a ara, tenei ki tona ara haere ai, a he-ma a-wa noa iho nga morehu e u ana ki nga mahi a Te Karaiti. Ko te ahua tena o tenei takiwa katoa i etahi tau ka mahue ake nei. Tenei ano ia te mea e whakawhetai ai tatou ki te Atua, ko te tamariki inaianei o te hoki ake o nga whakaaro. He taringa tui i mua ake nei, ko tenei kua ahua kakama ki te whakarongo.

Kia mahara tatou, nga tangata o te Hahi, ki nga iwi i whakawaia nei e te rewera, he teina no tatou, he tuakana. Ahakou rere-ke nga mahi, kauaka ratou e waiho hei hoa-riri mo tatou; engari me whakaputa ko te aroha; ko Te Karaiti nei hoki to tatou taurira, i aroha mai nei ki a tatou, i tuku nei i a ia mo tatou kia ora ai tatou i roto i a ia. Ko tatou ano hoki hei taurira mo te hunga kua kotiti ke. Me whakamutu i roto i a tatou nga mahi tuta hata, kia tirohia ai e o tatou hoa te pai o a tatou mahi, ka mohio ai ki a tatou, he hunga e arahina ana e te Wairua Tapu.

Kia kakama tatou ki nga mahi katoa a te Hahi. Kaua e wareware ki nga mea e pai ai te nono o te tangata. Kaua e whakaparahako ki nga taonga e whakawhiwhia mai nei ki a tatou i te kainga Tahitanga Tapu. Kaua e whakakore he whakaako mo a tatou tamariki ki nga mea e ora ai te warua. Kia pakeke nga tamariki, kaua e whakamoea pukutia, engari me marena rawa ka whakapumau ai tetahi ki tetahi. Kaua hoki e whakakore he mahi ma te minita, te iriiri i nga tamariki, te nehu i nga tupapaku.

Tetahi mahi hoki ma tatou ko te tobe tonu ki te kukume mai i o tatou hoa ki runga ki nga tikanga a Te Karaiti, kia whiwhi tahi ai ratou me tatou ki nga mea pai kua hono ai nei e te Atua i roto i a Te Karaiti mo inaianei, mo a mua ake nei hoki.

Kia tenei te take i huihui mai ai tatou inaianei, he kimi i nga mea e ngahau ai te mahi a te Hahi i roto i a tatou, he whakakore atu i nga mea e rere-ke ana. Tetahi mea e ahua pai ai te karakia ki te Atua, ko te Whare-karakia kia tu ki tera wahi, ki tera wahi; otira no waho kau tena. Te tino mea e kakama ai e ngahau ai, ko tatou katoa kia u ki roto ki a Te Karaiti, kia nohoia e tona Wairua. Ko te tikanga nei hoki tena o a Te Karaiti tikanga i whakatakoto ai ki a tatou, ara o te Iriiri, o te Hapa a te Ariki. He mea na hoki ena e whiwhi nui ai te tangata e hiabha ana ki te Wairua e whakatapu nei, e whakakaha nei i a tatou.

Tena tetahi mea hei whakaarohanga inaianei, ko te tikanga kua takoto mo tetahi tangata Maori kia pootitia a nga ra o Hurae e takoto ake nei hei tangata ma tenei takiwa ki te Hinota o te Pihopanga. Me whakaatu pea e te Hui te tangata e paingia hei pootitanga a te wa e panuitia ai te pootitanga.

Tena ano pea etahi atu mea e kitea aianei hei hurihuri ma tatou. Ma te Waiua Tapu hoki tatou e tohutohu, kia whai mana ai a tatou mahi hei mea e neke haere ai te Kingitanga o Te Karaiti ki tenei takiwa.

NGA MOTINI.

1. I whakaaria e Turuturu Maihi, i tautokona e Ratema te Awekotuku, minita:—

E whakapai ana te Hui ki te whai-korero a te Pihopa he ki atu hoki tenei ki a ia kia whakaae mai ia kia perehitia tana korero ki roto i nga mahi a te Hui.

Whakaaetia ana.

2. I whakaaria e Te Kutia, minita, i tautokona e Rameka Haumia, minita:—

Kia tu a Tapeta Timutimu hei kai-tubituhi mo tenei Hui.

Whakaaetia ana.

3. I whakaaria e Te Manihera, minita, i tautokona e A. Tamihere, minita:—

Kia whakaurua a Anaru te Wharehuia ki tenei tuunga o te Hui nei.

Whakaaetia ana.

4. He patai na Hone Ngakuku ki te Tumuaki:—

Kei te pewhea nga whakahaerenga mo te Whare-karakia ki Matata. Kua tika ranei kia whakaturia taua Whare-karakia. Kaore ano ranei?

I utua e te Pihopa:—

Heoi ano te mea hei arai i te Whare-karakia mo te Matata kei hangaia wawetia ko te kore moni.

5. He patai na Aperahama Tamihere, minita, ki te Tumuaki:—

Mehemea kua rite i to koutou Komiti tetahi, etahi tikanga ranei mo te Marena Kaumatua me whakamarama mai?

I utua e te Tumuaki :—

Heoi ano te tikanga mo te Hunga e noho tahi ana hei tane, hei wahine, me Matua Marena ka tukua ai ki te iriiri, ki te whakau, ki te Hapa a te Ariki, e taea ano ia te kape te Karangaranga i te mea kua whakaaetia e te Pihopa.

6. I whakaaria e Turuturu Maihi, i tautokona e Te Muera :—

He kupu tenei na tenei Hui ki nga tangata o te Hahi i tenei Takiwa katoa kia whai whakaaro ratou ki nga tamariki o tona kainga, o tona kainga kia whakaakona i nga Ratapu katca ki nga mea e ora ai te Wairua.

Whakaaetia ana.

7. I whakaaria e Rameka Haumia, minita, i tautokona e Te Muera :—

He kupu na tenei Hui kia ata tirohia nga he nui ka tupu nei i runga i te kanikani pakeha, i te haka Maori kia pehia ana mea.

Whakaaetia ana.

8. I whakaaria e Wirihana Tamati, i tautokona e Te Muera :—

He motini tenei ki te Tumuaki o te Hui. Kia timataria i tenei Hui te koha moni, ki te takiwa o te Atirikonatanga o Tauranga, mo runga i te wero a Atirikona Hamiora Wiremu kia whakanuia nga oranga minita.

Whakaaetia ana.

9. I whakaaria e W. Kutia, minita, i tautokona e Turuturu Maihi :—

Kia mate tetahi tupapaku a te Hahi me whakaatu ki te minita kia haere ai ia ki te nehu. Ma te kore anake o te minita ka tukua ai ma te Kai-karakia e nehu.

Whakaaetia ana.

10. I whakaaria e Pakuru te Ranapia, i tautokona e Matenga te Waharoa :—

He mea pai ki te taea kia mau te Kai-karakia ehara nei i te minita, i te kakahu ma ina Karakia, ara i te kakahu e kiia nei he "surplice."

Whakaaetia ana.

11. I whakaaria e Wirihana Tamati, i tautokona e Te Ropere Tahuriorangi :—

Kia puta te uaua o nga tangata katoa o te Hahi i tenei Takiwa ki te whakakahore i te kai i te waipiro i tona kainga, i tona kainga.

Whakaaetia ana.

12. I whakaaria e Eruera Paora Amohau, i tautokona e Te Muera:—

E pai ana kia whai whakaaro nga tangata o te Hahi ki te Kai-whakaako o tona pariha.

Whakaaetia ana.

13. I whakaaria e Ratema te Awekotuku, minita, i tautokona e Ropere Tahuriorangi:—

Kia whakaaetia mai kia tu he Hui Hinota ki Rotorua a tenei tau e haere ake nei, 1901.

Whakaaetia ana.

14. He patai na Te Huki:—

Ki te timuaki me nga kai-tiaki a te tahua oranga minita o Whakatane kei te pehea te moni whangai o taua tahua oranga minita?

I utua e te Pihopa:—

Ko nga moni o te tahua e neke ake ana i te £200 ka tapiritia nga hua hei whakaranea ake.

15. I whakaaria e Wiremu Keepa Patahuri, i tautokona e Turuturu Maihi:—

He motini atu ki te Tumuaki o tenei Hui kia tukua mai ki nga Kai-karakia o ia pariha, o ia pariha te pukapuka mo te nehu i te hunga e mate iriiri kore ana ina whakahaua mai taua Kai-karakia ki te nehu i aua tu tangata i te mea e ngaro ana te Minita o te Pariha.

Whakaaetia ana.

16. I whakaaria e Patoromu Ihaia, i tautokona e Pene te Huki:—

He motini ki te timuaki o tenei Hui me rapu etahi pukapuka mama ma nga Kai-karakia o tenei takiwa he taumaha rawa no enei e haria nei.

Whakaaetia ana.

17. I whakaaria e Patoromu Ihaia Mamaunu, i tautokona e Te Muera:—

Kia kaha te Pihopa ratou ko aua Minita ki te whai kupu ki nga Pakeha me nga Maori o Te Puke e mahi tonu nei i nga Ratapu.

Whakaaetia ana.

18. He patai na Anaru te Wharehuia ki te Tumuaki:—

Kei te pewhea ranei ona whakaaro ki taku tono ki a ia i tenei tau ka hori nei mo tetahi o nga minita i whakaritea nei mo te Takiwa o Whakatane, o Tuhoē, kia wehea mai tetahi ki toku takiwa, tetahi atu ranei ta te Pihopa e kite ai?

I utua e te Pihopa :—

He mea whakarite na te Hui whakahaere i nga mahi a te Hahi i roto i te iwi Maori aua Minita tokorua hei te Poroporo noho ai. Haereere ai i roto i nga wahi katoa o Tuhoe. Heoi i te mea kahore he minita noho tuturu ki Te Whaiti me hokihoki tonu raua ki ena wahi mahi ai me te roaroa ano te noho hei whakakaha i nga morehu o te Hahi i reira.

19. He patai na Anaru te Wharehuia ki te Tumuaki :—

Kei te marama ranei ia ki tetahi wahi whenua i tukua ki te Hahi i te Takiwa o Te Whaiti. Mehemea e tika ana, e pewhea ana tona whakaaro ?

I utua e te Pihopa :—

Kahore ahau i mohio ki tetahi wahi whenua o Te Whaiti i tukua ki te Hahi.

20. I whakaaria e Ratema te Awekotuku, minita, i tautokona e A. Tamihere, minita :—

Kia rapua he tikanga e whiwhi ai te rohe o Tuhoe i te pukapuka karakia ki te mea tera etahi pukapuka tukunca.

Whakaaetia ana.

21. I whakaaria e Pakuru te Ranapia, i tautokona e Rameka Haumia, minita :—

Kia whakaritea e te Minita he ra hei ako maana i nga Kai-whakaako o tona pariha i nga mahi o te Ratapu.

Whakaaetia ana.

22. I whakaaria e Turuturu Maihi, i tautokona e A. Tamihere, minita :—

He nui te hiahia o tenei Hui ki nga tangata o Te Raukahikatea kia kauwhau haere i nga takiwa o Te Urewera hei whakamama i te mahi a Aperahama raua ko Timutimu.

Whakaaetia ana.

23. I whakaaria e Timi Waata, i tautokona e Te Manihera :—

Ki te hiahia nga minita o Te Arawa ki te karanga i te Hui o te Hahi Maori ki Maketu nei a muri ake nei me matua pa ki te iwi.

Whakaaetia ana.

24. I whakaaria e Te Muera Tokoaitua, i tautokona e Rameka Haumia, minita :—

Ko nga wahi e tu ai te Hui Hinota takiwa i nga wahi katoa o tenei takiwa o te Pihopatanga o Waiapu kia whai taiepa hei tuunga mo nga hoiho o nga tangata e haere ana ki taua Hui.

Whakaaetia ana.

25. I whakaaria e Te Muera Tokoaitua, i tautokona e Turuturu Maihi:—

He ki tenei na tenei Hui kia tino araitia nga mahi tohunga maori i roto i tenei takiwa o te Pihopatanga o Waiapu.

Whakaaetia ana.

26. I whakaaria e Te Waharoa, i tautokona e Te Manihera:—

Kia whakaurua he Waiata Maori hei Himene ara nga waiata e ahu aua nga kupu ki te Atua.

Whakaaetia ana.

27. I whakaaria e Turuturu Maihi, i tautokona e T. Timutimu minita:—

E whakamoemiti atu ana te Pihopa me te Hui katoa ki nga tangata me nga Rangatira o Te Arawa mo ta ratou manaaki i tenei Hui kia ora tonu koutou katoa.

Whakaaetia ana.

I panuitia, i whakapumautia,

12 Maehe, 1900.

W. L. WAIAPU, UPOKO.

